

PRIMORSKA BORBA

Leto II. — Št. 40.

Ajdovščina, 12. oktobra 1946

Cena 4.— lire

Z delom ne bomo odnehali vse dotlej, dokler ne bo vsa stavba naše velike domovine dokončana in dokler ne bodo v njej vsi naši narodi lepo in srečno živeli

Kako je že napisal jugoslovanski minister Milovan Djilas graditeljem Mladinske proge? Približno takole je napisal:

»Nenadoma ti postane jasno, kako veliko delo je moral vložiti človek, da so te tračnice preselele polja in njive, preskočile reke in se prebile skozi gozdove in jarke. To človeško delo postane nenadoma veliko, veličastno. Človek ga vidi uresničenega, otipljivega. Vidi ga v pragovih, ki so jih nosila ramena, v zavojih, ki so jih uredile in usmerile roke, v zemlji, ki so jo odvažali vozički — v vseh vidih žive ljudi, njihove napore, njihov znoj, njihov um, ki je skrbno in pazljivo vse to napravil.«

Takih besed so dostojni brez dvoma tudi naši graditelji prav vsi, ki so se trudili z ljubeznijo, z žrtvovanjem pri delu in obnovi in tem bolj listi izmed njih, ki so si z delom priborili naziv »udarniki«.

Da, morda marsikdo izmed nas ni tako globoko pomislil, kadar je z bližnjega holma pogledal na nove, živideče strehe naših domov, na vesel smeh po naših vaseh, ni pomislil, kako so ti domovi zrastle in zapuščene pogoristih. Morda se je ob samem pogledu, da so spet hiše, ki nule streho našim ljudem, zadovoljil, da bi pomislil malo več. Včeraj neprehodne ceste nas danes zopet režejo; ali smo vsi pomislili, kje je vzrok temu? Mrtvi, turobni, zarjaveli stroji, ki so bili včeraj samo še zvit čeljenje, danes zopet buče, tovarne delajo, v gluhih rokih pod zemljo je spet življenje; srebro, premog se valita izpod zemlje. Saj res, in sama zemlja: ogromni stroji, traktorji, plugi, sejalni stroji se zajedajo vedno bolj pogosto v grudo, ki je bila včeraj zapuščena, prepletena z bodečo žico, posejana z minami in bunkerji. Ali smo pomislili, kje je globok vzrok vsemu temu?

To je človeško delo, kakor je napisal Milovan Djilas, v vsem tem se vidi žive ljudi, njihove napore, njihov znoj, njihov um, ki je skrbno in pazljivo vse to napravil. Še več, v tem delu se kaže zavestno žrtvovanje naših ljudi, darovanje svojih sil, svojega življenja, vseh svojih umskih moči naši skupnosti, domovini, ljudstvu.

Na vsakem koraku, povsod so torej odraža lik našega silnega, nezlomljivega delovnega človeka. Obnovljena vas — njegovo delo, silni stroji — njegovo delo, mostovi, ceste in če hoče tudi nova radiodajna postaja v Ajdovščini — vse to je njegovo delo. V vsem tem je sok življenja, je znoj, je sila našega delovnega človeka.

Pa ti morda poreče nekdo: »Poglej no, kako v ljudski državi izrabljajo delovne ljudi, saj se v vsem kaže le delo delovnega človeka.« Pa bi se mi vprašali, kako so nastale tovarne po vsem svetu, kdo je te tovarne gradil, kdo gradi stroje, kdo raje pod zemljo? Delovni človek. In prav ob tem dejstvu se še bolj močno manifestira resnica, da je delovni človek nosilec življenja, da pa je bistvena razlika tam, kjer dela človek pod bičem, kjer nosi svojo delovno silo na trg ponujat za bore denarje, da reši sebi in svoji družini golo življenje, in tam, kjer delovni človek gradi zase, kjer z vso svojo delovno silo gradi svojo domovino. In potem: ni nič čudnega, da je v svojem delu tam, kjer ima on oblast v rokah, kjer res dela zase, za ljudsko skupnost, za svojo domovino, ne pa za par petičnih izkoriščevalcev ali celo trusovskih močev, v delu neustrašen, nezlomljiv in da dobiva njegovo delo pečat udarnišтва, pečat lega, da delavec sam sebe v delu prekosi.

V teh neizpodbitnih resnicah pa je izvor temu, kar so govorili poedini

govorniki preteklo nedeljo ob priliki svečanega odlikovanja prvih primorskih udarnikov, da v istem trenutku, ko v coni B prejemajo delavci odlikovanja za svoje silno delo in utvarjanje, da v istem času v coni A delavce pretepa, zapirajo in celo pobijajo. Ni bistvo te razlike neka demarkacijska črta, bistvo te razlike je v globokem občutju in zavesti delovnega človeka, bistvo te razlike je v tem, da je deloven človek v coni B svoboden, da pa je delovni človek v coni A obsojen na svobodno, če hoče »demokracijo« izkoriščati.

Preteklo nedeljo smo torej videli v Ajdovščini 73 udarnikov. Kaj se to pravi? 73 najboljših, 73 izmed tisočev in tisočev, 73 prvih, najbolj požrtvovalnih, ki se jih je naše ljudstvo samo izbralo in si jih samo postavilo za vzgled. Zakaj? Zato, ker so delali boljše, ker so napravili več, ker so vso našo delovno skupnost, ki vsa teži k enemu in istemu cilju, prekosili.

Takrat jim je med drugim spregovoril tudi tovariš Ivan Regent, in sicer preko radia v Ajdovščini, ki je bil prav tako udarniško zgrajen:

»Poverjeništvu pokrajinskega narodno osvobodilnega odbora za Primorje je danes nagradilo 73 udarnikov Tilovega tekmovanja, 73 zavednih delavcev Primorja, najzavednejših delavcev našega Primorja, ki so z udarnim delom v proizvodnji in obnovi dokazali svojo zvestobo in svojo nesebično ljubezen do naše napredne Jugoslavije, do naše Slovenije, do našega primorskega ljudstva. Naj bodo ti naši nagradjeni udarniki živ in vzpodbujajoč vzor, kako je treba za svobodno domovino in za svobodno ljudstvo in za svobodno sploh delati. Hvala jim za delo, hvala jim za vzor. Mi jim ob tej priliki prisegamo, da se bomo ravnali po njihovem zgledu.

Dolga desetletja, stoletja je trpelo naše ljudstvo. Vztrajalo je, borilo se je in danes sme osvobodeno na svoji svobodni zemlji povedati glasno, da je svoje usode gospodar.

Težko je bilo življenje v suženstvu, težak je bil boj proti zatiralcem in zasluževalcem. Naše ljudstvo pa je v tem težkem boju zmagovalo in danes je ni sile na svetu, ki bi mu mogla ukrasti sadove njegovega boja. Te sadove branijo naši vojaki, branijo jih naši udarniki, brani jih vse naše delovno ljudstvo. Na današnji dan udarnišтва prisegamo mi vsi, da ne bomo nikdar dovolili, da bi nas kdo oropal sadov boja našega ljudstva!

Sovražnik je porušil naša mesta in vasi, naše železnice, naša prometna sredstva, naše bolnišnice, naša zdravilišča. Naše ljudstvo bo s svojim tekmovanjem vse porušeno obnovilo in zgradilo novo gospodarstvo, a v novem gospodarstvu vzgojilo novega človeka, naprednega človeka, ki se zaveda, da nepremagljiva je le napredna ideja, da je bodočnost v rokah naprednega človeka, naprednih narodov. Zato pozdravljamo naše ljudske tekmovalce in udarnike med njimi, ki obnavljajo v hitrem tempu porušeno in gradijo novo. Pozdravljamo napredne ljudi našega delovnega in naprednega naroda in jim zagotavljamo, da s svojim delom ne bomo odnehali vse dotlej, dokler ne bo vsa stavba naše velike domovine dokončana, pokrita in dokler ne bomo v njej bogato in srečno živeli.

Danes, 6. oktobra pa je za nas še drug praznik udarnišтва. Udarno smo zgradili našo radiopostajo v Ajdovščini. Na to radiopostajo pa smo ponosni tembolj, ker nas bo ta spajala s Slovenijo, z našo ožjo domovino, preko katere hočemo biti tesno povezani z vsemi narodi Jugoslavije, z njihovimi prizadevanji pri obnovi in izgradnji novega sveta.

Bodi naša nova radiopostaja pozdravljena! Sprejemaj in prenašaj naš

Angloameriški „glasovalni stroj“ ne more izdelati pravičnih sklepov

Ne pozabimo, da sila ni nikjer dobra in da pred silo narodi niso nikoli klonili

Poglavitna stvar, ki jo sedaj komisija rešuje, je vprašanje, kako urediti tržaško svobodno ozemlje. Za to rešitev je več delegacij postavilo svoje predloge. Kakšni so ti predlogi in kakšno vrednost imajo, lahko uganemo že po delegacijah, ki so jih postavile. Resnično ljudski in pravični je predlog Jugoslavije in Sovjetske zveze, ki daje ljudstvu možnost svobodnega razvoja, osebne svobode, pravice kot jih mora imeti vsak svoboden državljan. Kot temelj državnega ustroja naj bi bila ljudska oblast, svobodno ozemlje pa bi ščitil Varnostni svet, ki bi vodil zunanjo politiko.

Ameriški, angleški in francoski predlogi so pač tako sestavljeni, da jemljejo ljudstvu vse pravice pri upravi, zakonih, sodstvu in dovoljujejo okupacijski vojski, da še nadalje dela nered in povzroča težak položaj v Trstu. Tega sicer niso napisali, pa je le tako, ker predlagajo imperialisti, kjer se posebno odlikuje ameriška delegacija in tudi angleška, da naj bo guverner najvišji zapovednik z vsemi pravicami. S temi pravicami lahko izvršuje najrazličnejše krivice, saj ima tudi sedaj ZVU vse pravice, dela pa le krivice, ki jih občuti le pošteno protifašistično ljudstvo.

Ko je govoril sovjetski delegat Višinski, je dejal, da gre na pariški konferenci za dve stališči. Prvo hoče v vprašanju Trsta okrepiti in razviti demokracijo, tako hočejo vse demokratične države. Drugo stališče, ki ga zastopajo delegacije Amerike, Anglije in Francije, hoče razbiti demokracijo v Trstu. Dejal je:

»PRIZADEVAJO SI OMEJITI PRAVICE LJUDSKIH MNOŽIC«

Višinski ni prizanesel imperialističnim nasilnežem in jim je odkrito povedal, da hočejo vsiliti oblast, ki bi ne bila odgovorna ljudstvu. Izgovarjajo se na razmere v Trstu. Tudi po drugih državah so na dnevnem redu uboji in stavlke. Torej bi tudi Amerika morala izgnati vse demokratične svobosčince, kajti tam je največ stavek.

Višinski in za njim jugoslovanski delegat Jože Vilfan sta svetovala, naj se sporazumno reši to vprašanje. Treba bi bilo najti vse one točke, kjer že obstoja soglasje, vse ostale točke pa bi rešil Svet ministrov štirih velikih sil. Vilfan je omenil tudi stanje v Trstu in dejal:

»ZA TO STANJE STVARI NE NOSI KRIVDE LJUDSTVO, AMPAK SEDANJI REŽIM V TRSTU«

Svet masrikaj doživlja, v Nemčiji, kjer je gospodaril krvavi Hitler, svobodno volijo, v Trstu pa je narobe. Angleški delegat res ne laže, če pravi, da v Trstu vlada teror, toda ta teror izvaja policija, ki ubija celo žene. Izmišljotine, da se Italijani in Slovenci v Trstu sovražijo, so razkrinkane manifestacije italijanskih in slovenskih protifašistov, ki so v stolislošnih manifestirali v znamenju največjega soglasja po tržaških ulicah ob prihodu mednarodne komisije. Vilfan je nadaljeval:

»Angleški delegat hoče, da bi bil Trst neodvisen tako od Jugoslavije kakor od Italije. S tem se strinjamo, toda

ZAHTEVAMO, DA BI BIL TRST NEODVISEN TUDI OD VSEH OSTALIH TUJIH DRŽAV«

Ta izjava jugoslovanskega predstavnika Villana je pomembna zaradi tega, ker je to ponoven poskus, da bi prišlo do soglasnega sporazuma glede vseh spornih vprašanj o statusu Trsta.

Tu je angleški delegat Connolly izbruhnil in govoril zelo ostro. Spozabil se je tako daleč, da je zamenjal v svojem govoru Trst z Jugoslavijo. Večkrat je rekel »glede Jugoslavije« namesto »glede Trsta«. V komisiji je to zbudilo splošen smeh. Priporočiti bi mu bilo tre-

utrip življenja in povej vsem našim bratom, da smo tu, na teh naših slovenskih tleh, kot skala, ki je nikakoli viharji ne morejo omajati. Tu živimo zase in za Slovenijo, zase in za Jugoslavijo, zase in za napredno demokracijo vsega sveta. Mi se odtod ne gremo, mi hočemo, da bodo vsi Slovenci združeni v Slovenijo, in novi, svobodni Jugoslaviji in se bomo za to našo pravico borili, dokler ne bo uresničena.

Na svetu ni in tudi ne more biti take sile, ki bi nam mogla vzeti pravico do boja za združitev z demokratično Jugoslavijo, z našo Jugoslavijo.

ba, da se uči še zemljepisa. Jože Vilfan je obrazložil jugoslovanski predlog, po katerem bi v Trstu zastopal Jugoslavijo guverner, Varnostni svet pa bi zastopal visoki komisar. Trst gospodarsko ne more živeti brez pomoči zaledja, v prvi vrsti Jugoslavije. Če konferenca ne more razumeti teh skupnih potreb, tedaj tudi

NE MORE ZAHTEVATI OD JUGOSLAVIJE, DA RAZUME POTREBE TRSTA, KI BI LOČEN OD NJE

Ko so na seji preresetali vse predloge, so prešli na glasovanje o teh predlogih. In pokazalo se je, da je spet »glasovalni stroj« angloameriških imperialistov sprejel vse predloge, ki so jih sami postavili, in odbili one, ki jih je postavila SZ in Jugoslavija. Dosti je že bilo govora, da glasujejo protidemokratske delegacije Brazilije, Južne Afrike, Avstralije, Anglije itd., kakor ukaže Amerika. To imenujemo sedaj že stroj, ker kakor

Za zeleno mizo so se borili imperialistični nasilniki zato, da »ZVU guvernerja« zamenja guverner z novimi rokavicami; v stvari pa gre za preračunano omejevanje ne samo demokratičnih, ampak celo človečanskih pravic tržaškega ljudstva. Slika prikazuje posnetke z demonstracij v coni A, delavca, kateremu so civilni policisti razbili glavo in civilne policiste v njihovih akcijah.

JUGOSLAVIJA NE PRIPISUJE ODLOČITVAM ANGLO-AMERIŠKEGA BLOKA NOBENE VELJAVE

in se ne bo čutila vezano z nobeno odločitvijo, ki bi bila na ta način sprejeta.

Prizadevanja Jugoslavije niso nalezela na razumevanje. Angloameriška večina, na kateri je tudi francoska delegacija odigrala vlogo ponižnega in ubogljivega glasovalca, je brezobzirno vztrajala v svoji nameri, da Trstu vsili verigo kolonialnega suženjstva. Pri tem je angloameriška večina doživela popoln moralni in politični poraz, ker ni mogla niti z eno besedo ovreči dokazov jugoslovanske, sovjetske in drugih delegacij. Maščevali so se s preglasovanjem. Ne pozabimo, da sila ni nikjer dobra in pred silo niso narodi nikoli klonili.

Dokler bomo torej delali, dokler bomo svoje delo cenili, dokler bomo stremeli za tem, da bi še boljše delali, toliko časa bomo nepremagljivi, to nas uči preteklost, to nas uči naš boj in naše delo, to nam je potrdil dan naših udarnikov v Ajdovščini.

Poglejmo, kaj delamo

Ob zaključku dela mladinske brigade »Srečka Kosovel« v Prestranku so mladince in mladinke obiskale postojnske žene in jih skromno, vendar pristržno obdarovale.

Zaga »Rizzato« v Ajdovščini je v dveh mesecih izvršila razna dela v vrednosti 1.460.000 lir. — Delavci in nameščenci so opravili v zadnjem tekmovanju 10.542 prostovoljnih udarniških ur. Tovariša Valič in Kovač sta priznana udarnika. Delo je v največjem razmahu, v tem mesecu bodo izvršili razna dela v vrednosti 5 milijonov lir.

Mladinke in žene iz vasi Visoko so obdarovale ranjene borce v Idrijski bolnici.

Mladinci in mladinke iz Julijske krajine, ki gradijo »mladinsko prog« Brčko—Banovič se redno oglašajo. Obiskal jih je maršal Tito, kar pomeni zanje največjo čast. Naša mladina gre za Titom, gradi požrtvovalno in z ljubeznijo domovino in bodočnost.

V Čepovanu so pokopali italijanskega borca »Tržaške brigade« Uršiča. Svoje so bili ganjeni ob sočustvovanju slovenskega prebivalstva, posebno ker so jim neke osebe v Trstu pripovedovale, da je nevarno hoditi v cono B, če ne govoriš slovensko, tu pa so doživeli pravo bratstvo in razumevanje ob svoji bolečini.

V Čepovanu so izvolili odbor obrtnega združenja, ki veže 250 različnih rokodelcev. Rešili bodo vprašanje lokvarskih škafarjev in lokvarskih kovačev, da bo njih delo našlo trg.

V vasi Vrata so bile razdeljene izkaznice OF na slavnosten način. Vaščani so se udeležili udarniškega dela, z zastavami so se po delu vrnili naravnost na oder, kjer so ob sodelovanju pevskega zbora razdelili izkaznice.

Spodnja Idrija je v prvem tednu novega tekmovanja izvršila za 24.000 lir vrednosti raznega prostovoljnega dela.

Idrijski rudarji so v prvi udarniški nedelji opravili za 25.000 lir udarniškega dela. Denar so darovali v fond za izgradnjo delavskega doma.

Majhna vas Bela pri Idriji je v teku treh mesecev prispevala 71.000 lir za obnovo. Všetito je delo, darovi v hrani za požgano vas Vojsko in pa tržaške delavce, ravno tako denar za obnovitveni fond.

V Postojni so že tretjič ob največjem zanimanju prebivalstva igrali Finžgarjevega »Divjega lovca«. Igralci zaslužijo pohvalo.

V okraju Idrija-Cerkno so napredovali tudi na kulturno-prosvetnem polju. Imajo 35 prosvetnih ustanov, ki so priredile 106 kulturnih prireditev. Imajo 50 šol, 2 gimnaziji, tehnično in žensko obrtno šolo. V tem šolskem letu se bo uredila še čipkarska, glasbena in splošna obrtna šola.

S skrbnim proučevanjem je ljudska oblast dognala, da znaša škoda požganih vasi in izropane živine v okraju Idrija-Cerkno 356 milijonov lir.

Za zadnjo izmeno mladincev in mladink za zaključna dela na Mladinski prog se je številno odzvala mladina vasi Zatočmin, odkoder je odšlo na mladinsko prog 10 članov.

Naši kmetje!

Kako in kdo odmerja davek na zemljarino se marsikdo ne zna ali pa uče umeti. Ni pa to pokazal pred zborom volivcev, ki je bil dne 15. septembra t. l. v vasi Črnikal, okraj Herceje-Kozina, za pripravo tekmovalnega načrta »za priključitev«, kakor je to storil 70 letni tov. Cah Ivan iz Črnega Kala 20, ki je stovariško besedo poudaril: »Sem pogorelec, že star, a se zavedam, da je to prvič v zgodovini nas Slovencev, ko si sami odmerjamo davek in istega plačujemo sebi. Srečen sem, ko vidim in razumem bodočnost našega naroda. Plačati davek danes, to je čast vsakega državljanca nove Jugoslavije. Odmerjeni mi davek hočem plačati, pa četudi bi imel zadnje sredstvo, da to izpolnim.«

Taki so naši kmetje, tisti, ki so mnogo žrtvovali in se danes popolnoma zavedajo, zakaj so žrtvovali. Tako bi moral vsakdo militi.

Na današnji dan udarništva prisegamo mi vsi, da ne bomo nikdar dovolili, da bi nas kdo oropal sadov boja našega ljudstva

Prvim primorskim udarnikom je generalmajor Jugoslovanske armade izročil zaslužena odlikovanja

Vzhodno primorsko okrožje ali cona B ima za seboj dobo 16 mesecev, odkar nemoteno ustvarja ljudstvo novo življenje, odkar preoblikuje družbene odnose s tem, da je to ljudstvo v celoti prevzelo oblast v svoje roke. Razlika med prejšnjim življenjem, ko se je tu bohotil fašizem in preganjal vse zavedne ljudi, in sedanjimi prilikami je ogromna — nekaterim poedincem celo nerazumljiva. Ne zato, ker so to besede, ampak zato, ker govore dejstva.

Primorska pričinja izpreminjati lice; iz ruševin in očnelih pogorišč rastejo novi domovi, obnovljene in z nova zgrajene tovarne ter podjetja, bolnišnice, šole, prosvetni domovi. V tem človeškem delu je poslanstvo delovnega ljudstva, ki utrjuje sebi in skupnosti delovnih ljudi oblast in svobodo. Danes občudujemo uspehe nas samih, občudujemo, kaj zmore človekova ljubezen do človeka, občudujemo delo kot najvišje vodilo človeštva, ki ustvarja življenje vredno življenja in razbija vse nezdravo, omahujoče, kar nam je zapustilo staro življenje, kjer smo krivili hrbet in prodajali izkoriščevalcem svojo delovno silo. V uspehih in delu ljudstva spoznavamo čudeže, ki so plod razumevanja, ljubezni do domovine in lastnega naroda, ki mu hočemo dobro.

V delu, kjer hite ne samo poedinci, ne samo skupine, temveč vse prebivalstvo, raste zavest skupnosti in nerazdružljivosti vsega, kar je pošteno, neomajno zaupanje v svojo lastno moč in voljo priboriti si, ohraniti in utrditi sadove osvobodilnega boja, ki nam je vrnil čast, ponos in bodočnost.

Preteklo nedeljo, t. j. 6. t. m., je bila Ajdovščina slavnostno okrašena. Vreme se je sicer nekam kisalo, to pa ni motilo rudarske godbe iz Idrije, da ne bi Ajdovcem zaigrala že ob šestih zjutraj budnice. Tak je bil pričetek »Dneva naših udarnikov«. Ta dan je postal praznik najboljših delavcev — udarnikov, ki so ta dan prejeli največje odlikovanje, ki ga lahko državljan v času obnove doseže — odlikovanje — »udarniški znak«.

Ves spored je bil prisrčen, domač, hkrati pa ganljiv ob misli, da se končno tudi pri nas ceni delo in prizadevanje, ki je bilo prejšnjim oblastnikom le sredstvo za izžemanje delovnega človeka.

Mladina je izkoristila delavski praznik po svoje. Objavili so okrožni tek čez drn in strn. Za boljše delo in moč, ki jo mladina potrebuje, je potrebno zdravo telo, razvito in jekleno, da lahko, če je treba, prenaša napore in razvija delovni polet, obenem pa vemo, da je zdravje predpogoj zdravih, poštenih misli, požrtvovalnosti in ljubezni do domovine in ljudstva. V raznih skupinah mladink in mladincev skupno z borci JA, je teklo preko 1100 fizikulturnikov. Tako je prav, skupno z množico fizikulturnikov bomo vzgajali zdrav in krepak rod. Skupine so startale in se vračale na cilj, segrete in zasopale, skupno z zagorelimi borci, ki so pokazali, da veliko vadijo telo in so zato tudi dosegli najboljše rezultate. Vendar je bil tek čez drn in strn le uvod v slavnost.

Na lepo okrašenem Titovem trgu so se na vzvišenem odru razmestili naši najboljši delavci, da prejmejo slovesno razglasitev in odlikovanje »udarniku«. Pred nami so stali preprosti delavci, kmetje, delavke, uslužbenci — starejši in mlajši, preprosti po zunanosti, preprosti kljub svojim uspehom, vendar veliki sinovi in hčere primorskega delovnega ljudstva.

Spregovoril jim je najprej v imenu ljudske oblasti tovariš Perovšek France, tajnik PPNOO za Slovensko Primorje. Govoril jim je o njihovih uspehih, o delu, potrebi, da se naprej dajejo vzgled vsem nam, in jim iskreno čestital, ter ob tej priliki pozdravil komandanta vojne uprave JA za Julijsko krajino, Istro in Slov. Primorje generalmajorja Holjevca.

Ob vseobčnem radostnem vzklikanju je spregovoril tov. generalmajor Holjevac, ki je izrekel iskreno zahvalo udarnikom za obnovo domovine, katero je osvobodila in je pripravljena braniti Jugoslovanska ljudska armada. Nato so poimenoma razdelili odlikovanja, vsakemu udarniku segel v roko in mu jo krepko stisnil v znanje priznanja in bratstva. Mislim, da so nam srca hitreje utripala in da je v nas, ki smo prisostvovali slavnosti, gorela ena sama želja, da bi bili tudi mi odlikovani, odlikovani kot delavci-graditelji, kot najzaslužnejši delavci pri obnovi naše primorske zemlje. Udarniki so si pripeli značke in ni čuda, če je komu zatrepetala roka, ko je pripenjal na prsi znak delavca-junaka.

Po trgu pa so valovili vzkliki udarnikom in ljudski oblasti, katera je zrcalo ljudstva samega. Tov. Regent Ivan, član Glavnega odbora Komunistične partije Julijske krajine, je čestital udarnikom in pozval vse prisotne, naj se potrudijo dvigniti v en sam rod udarnikov, stvariteljev dobrin in bodočnost nas samih in naših naslednikov. Po trgu pa je ljudstvo vzklikalo Komunistični partiji, Titu in Jugoslaviji. Na obrazih udarnikov si lahko opazil odločnost, da jim bo udarništvo ostalo v krvi, da od tega naziva ne odstopajo, pač pa so pripravljeni povesti za seboj vse, ki še niso dosegli toliko, kakor oni sami.

Zadnji izmed gostov je udarnikom čestital v imenu federalnega odbora

ESZDNS tov. Dolinšek Tone. V imenu udarnikov pa se je vsem zahvalil tov. Vid Oprešnik.

Rudarska godba je slovesnost na trgu zaključila; z odra so stopali delavci-udarniki, na prsih pa je rdeča zvezda z delavcem v sredi govorila. Ljudstvo jih je sprejelo medse.

Pozneje je bilo udarnikom na čast prirejeno v Vipavi slavnostno kosilo. Ni čuda, če ljudska oblast spoštuje delovnega državljanca, saj je njegova, saj je človek zrasel v borbi in delu ne samo zase, ampak za ljudstvo in za svojo domovino, ki jo stoprav potom ljudske oblasti napravlja za svojo.

Res, prej nekoč je bilo drugače; eden izmed udarnikov je to potrdil z besedami: »Nisem nikoli mislil, da mi bo generalmajor stisnil roko in čestital.« Tako je bilo nekoč, toda nekoč ni bilo oblasti, ki bi bila ljudska, niti armade, ki bi bila ljudska, še manj pa je bilo spoštovanja do delavcev, ker je v izkoriščevalcih tlela samo ena misel — dobiček.

Delavec — delovni človek — bodočnost je odslej troja!

Tvoja bodočnost pa je bodočnost ljudske domovine!

Slovesna otvoritev nove radio-oddajne postaje v Ajdovščini

Najbrž ne vedo vsi, da je Slovensko Primorje obogatelo. Imamo lastno oddajno postajo, katera je bila po enem tednu napornega in požrtvovalnega dela slavnostno otvorjena. Da so bile vse priprave pravočasno izvršene, gre zahvala vsem onim, ki so priskočili na pomoč s prostovoljnimi udarniškim delom. Prejšnje poslopje, v katerem so popravljali in čistili avtomobilske motorje, je sedaj delno že preurejeno v prostore, kjer je nameščena aparatura in studio. Oddajna postaja se sproti razvoja, ureja prezidava, tako da bo postala sicer skromna, pa vendar vzorna postaja kot ponoven dokaz razumevanja delovnega ljudstva in ljudi, ki so v to delo vložili mnogo truda, ljubezni in požrtvovalnosti. Začasni stolp z anteno bo v kratkem zamenjan z železno konstrukcijo, ki je že prispejala. Kljub kratkemu času, kar je največnejše, je postaja toliko urejena, da jo je bilo možno otvoriti in jo izročiti svojemu namenu.

Popoldne po odlikovanju prvih

primorskih udarnikov je bila v Ajdovščini slavnostno otvorjena radio-oddajna relejna postaja kot plod udarniškega dela. Človek je resnično občutil nadaljevanja dopoldanske delavske slovesnosti. Spe! so zapeli združeni mešani pevski zbori vipav-

Do sedaj smo bili navajeni čitati te imena tovarniških in rudniških delavcev kot udarnikov. Na dnevu udarnikov 6. oktobra v Ajdovščini pa je tovariš generalmajor Holjevac pripel na prsi znak udarnika tudi prvemu kmetu v Slovenskem Primorju, tovarišu Francu Benčini iz Gornje Kanomlje, okraj Idrija-Crkno.

Obrnili smo se do tovariša po kon-

čani manifestaciji za nekaj podatkov o njegovem posestvu.

»Kako si dosegel 35% izboljšanje na svojem posestvu in kakšen način dela si uvedel?« smo ga vprašali.

»Letos v marcu mesecu, ko sem bil demobiliziran, me je pričakalo

skega okraja »Zdravico« in priljubljeno »Stalingrajsko«. Igrala je godba idrijskih rudarjev po večini z domačimi skladbami. Po nevidni poti si je utrla pot v svet zborna recitacija »Naše delo«, pesem obnove, delovnega poleta, ustvarjanja, borbe in ljubezni do primorske zemlje, ki je:

nepremagljiva,
ker jo čuva udarniška kri,
ki noč in dan ustvarja, gradi
v silnem poletu Titove obnove
za svobodo žrtvovane domovine.

Slovensko Primorje si je utrla pot v zvočnike radio-aparatov vsega sveta na valu 569 m, utrla pot v srca vseh, ki so vezani na ta košček zemlje in živijo v tujini, ali pa so od nje oddaljeni in vendar si želijo slišati glas ožje domovine.

Ob tej priliki je govoril član Glavnega odbora KPJK tov. Regent. Njegov govor je željno sprejemala množica v dvorani, navdušeno vzklikala in ploskala. Med drugim je tudi dejal: »Na tem mestu danes prisegamo, da ne bomo nikoli dovolili, da bi nam kdor koli ukradel sadove našega boja in naših narodov!« Tako in nič drugače misli vsak Primorec, da je le zvest sin svoje zemlje.

Pri programu so sodelovali gostje iz Ljubljane, radijski orkester, vaški kvintet in vokalni kvintet. Njih izvajanje je toplo pozdravilo ljudstvo, le škoda, da je čas odhoda gostov bil kratko odmerjen.

Po otvoritvi, ki se je izvršila, bo potrebna skrbna priprava za redno oddajanje, kar pa bo Slovensko Primorje v kratkem izvedlo in nas boste poslušali vsak dan.

Kmet — udarnik

doma ogromno dela. Sicer ne smem govoriti, da sem vse sam napravil, ker je moja žena ves čas borbe kar dobro gospodarila; seve, napravila je, kar je mogla. Ker je šla iz hleva skoraj vsa živina za potrebe naše vojske, ni bilo gnoja, da bi se njive dobro pognojile in so tudi travniki ostali deloma nepokošeni. Po osvoboditvi je žena takoj pričela misliti na ponovno napolnitev hleva. Dve teleti je takoj odločila za rejo, kljub temu, da je denar nujno rabila. Ko sem prišel jaz domov, sem dokupil še eno žival, eno pa je dal gospodarski odsek. Tako imam danes v hlevu znova

(Nadaljevanje na 4. strani.)

Udarniki naš ponos

General-major Holjevac je kot zastopnik VUJA-e izročil odlikovanja udarnikom Titovega tekmovanja v Ajdovščini. Na sliki vidimo generala, ko čestita najstarejšemu udarniku, na desni so zastopniki ljudske oblasti in množičnih organizacij, v ospredju pa je skupina udarnikov in znak, kakršnega so prejeli.

G O S P O D A R S T V O

POPIS ROKODELSKIH, INDUSTRIJSKIH, TRGOVINSKIH
IN GOSTINSKIH OBRTI

Od 10.—25. oktobra bo popis vseh rokodelskih — malih industrijskih, trgovinskih in gostinskih obrti po vsem teritoriju poverjenosti PNOO za Slovensko Primorje, t. j. cone »B«. Ta popis je organiziral referat za statistiko pri tajništvu poverjenosti PNOO potom okrajnih tajništva INOO in bo v zvezi z obširnimi popisom, ki ga je organiziral statistični urad Slovenije VLRS. Popis se vrši istočasno po vseh republikah FLRJ po nalogu DSU zvezne načrtna komisije FLRJ, v katero skupnost bo vključeno tudi naše gospodarstvo.

Sedaj, ko prihajamo v našem gospodarskem življenju na načrtno gospodarstvo, je silno važno, da imajo načrtni organi točen pregled nad stanjem naše obrti. Ti načrtni organi morajo n. pr. vedeti, s kakšnimi stroji (pogonskimi in proizvodnimi) ter orodjem razpolagamo pri rokodelskih in industrijskih obrti, koliko je število zaposlenega delavstva (in to posebej, koliko je mojstrov, pomočnikov, vajencev ter pomožnih delavcev) po raznih strokah; kakšne in kolikšne so potrebe po glavnih surovinah, po orodju, po gorivu in mazivu, po električni energiji itd. Prav tako je potrebno zbrati vse podatke za trgovinske obrti, da bi dobili točno sliko naše trgovinske mreže (sedež trgovine, stroke, število lokalov in skladišč, število zaposlenega osebja v tej obrti itd.). Nič manj važno pa ni, zlasti v tujko-prometnem oziru, zbiranje podatkov o naših gostinskih obratih (vrsta in kategorija gostinskega obrata, sedež obrata, število sob za prenočevanje gostov, število postelj, število gostinskih sob, kakovost — oprema obrata, število zaposlenega osebja itd.).

Pri nas sicer obrtništvo ni tako razvito kakor v Sloveniji sami, ima pa prav lepe pogoje za nadaljnji razvoj. Do sedaj naša načrtna komisija ni imela prave slike o moči posameznih strok obrti in o njihovih glavnih potrebah. Tako se je pokazalo, da je ponekod neka

stroka obrti preveč razvita, drugje, zlasti na deželi, pa primanjkuje nekaterih važnih obrtnih strok.

Zlasti važno je, da imamo točen pregled nad zaposlenimi in še potrebnimi delovnimi močmi za posamezne stroke. Vsaka načrtna kadrovska politika kvalificiranih delavcev je brez točnega pregleda nemogoča.

Z ustanavljanjem gospodarskih podjetij okrožnega, okrajnega in krajevnega značaja pri ljudskih odborih, kakor tudi združenih in privatnih, je nujno potrebno, da imajo pristojni ljudski odbori pregled nad delovanjem in nad potrebami teh podjetij. Zaradi netočnega pregleda je bilo dosedaj kontingentiranje surovin raznim strokam nepravilno. To je nujno treba izboljšati.

Dodatno vprašanje glede zemljišča, ki ga morda obdelujejo posamezni obrtniki, je bilo stavljeno zato, da dobimo pregled nad tem, koliko obrtnikov si mora služiti kruh z obrtniškim delom in se z obdelovanjem zemlje, ali koliko malih kmetov si more iskati zaslužek še z opravljanjem kakšne obrti.

Razumljivo je, da bo ta pregled ustregel svojemu namenu le, če bodo podatki točni, kajti samo v tem primeru jih bodo načrtni organi lahko izkoristili. Vsek strah pred kakršnimi koli posledicami popisa, razna prišepetavanja o zvišanju davkov itd. je povsem neutemeljen. Popis narekuje izključno le potreba poznavanja razmer v celoti in ima namen, doseči pravilno oceno naše družbene gospodarske strukture ter vključitev obrtniškega sektorja v skupni gospodarski načrt.

Naprosamo vsa obrtniška, gostilničarska in trgovska združenja po naših okrajih, da gredo popisovalcem vsestransko na pomoč, da bodo vestno in točno zadovoljili vsa vprašanja na vseh obzarih in tako podali pravo sliko našega obrtniškega sektorja, vključenega v celotni gospodarski načrt naše teritorija. Flegar Avgust.

SLINAVKA IN PARKLJEVKA

Ta nevarna živinska bolezen je bila vnešena iz cone »A« v cono »B« in sicer v okraj Hrpelje-Kozina. Do sedaj je ugotovljena v vaseh Kravji potok in Prelože. Obe vasi sta tik ob demarkacijski črti. Ljudska oblast je odredila vse potrebne mere, da bi preprečila širjenje bolezni in s tem obvarovala živinorejce ter vse ljudsko gospodarstvo neprecenljive škode, ki bi mu lahko pretela, če bi pravočasno ne omejila širjenja bolezni.

Opominjamo vse naše živinorejce, da se v lastno korist strogo držijo vseh navodil, ki jih dobe od ljudske oblasti v pogledu zatiranja kužnih bolezni domače živine, posebno slinavke in parkljevke.

Pred kratkim smo v našem listu objavili navodila o spoznavanju slinavke in parkljevke, znake, po katerih spoznamo bolezen in način okužitve. Hoteli bi ponoviti najvažnejše: kako se žival okuži in kako se bolezen prenaša.

Bolezen povzroča virus, to so še mnogo manjša bitja kakor so bacili in bakterije. To kužilo se nahaja v slini, mleku, blatu, seči in krvi bolne živali.

Živina se navadno okuži skozi gobec in to pri dotiku z bolno živaljo, ali kadar ji pride do gobca kak predmet, ki je okužen s slino, mlekom, blatom bolne živali. Bolezen se lahko

začne na parkljih kot parkljevka in to tedaj, če živali hodijo po okuženih tleh.

Bolezen nikdar ne začne sama po sebi. Vedno mora biti vzrok kužilo ali bolna žival, pripeljana iz kakega drugega kraja ali države, kjer je ta bolezen.

Najlažje se kužilo prenaša z dotikom zdrave živali z bolno na skupnih pašnikih, napajališčih ali živinskih cestah itd. ter se od tu kakor ogenj razširi po vseh krajih in vaseh, kamor se živina vrača. Zelo nevarni so javni hlevi. Nadalje se bolezen širi z železniškimi vagoni, ako niso razkuženi. Prav tako nevarna je tudi obleka osebe, ki je prišla v dotiko z bolno živaljo ali samo s senom ali travo, na katero je padlo par kapljic slin bolne živali. Zato se mora odločno prepovedati vsakemu tujcu vstop v hlev ali kamor koli k živini ter prenočevanje takim osebam v senu, ki bo potem podano živini, ali slami, ki bo uporabljena kot stelja. Prav tako se bolezen prenaša z mesom, mlekom, sirom, kožami, volno, dlako, senom, slamo in gnojem. Kužilo prenašajo tudi psi in perutnina. Včasih bolezen prenašajo tudi ptice, prav posebno pa divjad (srne, jeleni in divji prašiči), ki tudi sama oboli, ter lisice in volkovi. B. M.

»RIZZATTO« V AJDOVŠČINI

DELO IN USPEHI PODJETJA

Konec novembra 1945 je lesno podjetje žage »Rizzatto« v Ajdovščini pričelo obratovati s 60 delavci. Ker je primanjkovalo vsega in je bila potreba po lesnih izdelkih velikan-ska, je podjetje iz dneva v dan zaposlovalo nove moči, tako da je po enem letu poslovanja zaposlenih v obratu 180 delovnih moči. Osnovalec si je poleg žage še mizarsko delavnico in zabojarstvo.

Uspeh dela je nedvomno velikanski. Lani je podjetje priskrbelo v

(Nadaljevanje s 3. strani.)

šest glav živine. Poskrbel sem za dobro pomladansko gnojenje, pokosili smo prvič po petih letih vse senožeti. Poleg tega pa so mi naziv udarnika in znak dali tudi zato, ker se udeležujem tudi pri politični izgradnji kmetov v mojem okolišu. Kar se tekom borbe dali meni drugi — to poskušam dati zdaj jaz drugim.

Veseli smo bili teh besed kmeta-udarnika, zato smo jih dobesedno navedli. Ta kmet-udarnik je izšel iz gozdov kot nov lik slovenskega kmeta. Sam priznava, da poizkuša dati zdaj, ko je njegova zemlja svobodna, to, kar se je v gozdovih naučil, tudi svojim sosedom. Prekalila ga je borba v pravega kmeta in zgradila, da je spoznal pravo smer razvoja v — skupnosti.

Po tej pravi poti je smelo korakal — da je dobro korakal, priča besedilo odlikovanja: Izboljšal je svojo kmetijo za 35%.

kar so poprej vedno najemali inozemce. Poleg tega so prav te dni naročili od UIVOD-a dva stroja za obdelavo lesa, katera bosta nadomestila tri stare in nekretnne stroje.

Julija in avgusta je sama mizarska delavnica izvršila za 1.460.000 lir del. Z naročili, ki jih ima izvršiti tekom meseca, se bo podjetje rešilo vseh dolgov brez najema kakega kredita.

Politična zavednost delavstva tega podjetja je izražena v delu in pri-spevkih. Delavci so napravili 7270, nameščenci pa 3272 udarniških ur, poleg tega je še vsak delavec dal 12 % svojega zaslužka za obnovo. Ko je zbolel tovariš — delavec, so takoj

zbrali zanj 3500 lir. Za požgano vas Zapuže so izdelali 10 oken, 10 vrat in 42 m² podov v vrednosti 109.700 lir. Tovariš Rebek, mizar in umetnik obenem, se je udeležil turneje »Kosovelovega« zbora v inozemstvo ter na ta način pripomogel k širjenju naše umetnosti med svet.

Komur je do lepote pesmi dela in strojev, naj pride v naš obrat, da jo bo videl in slišal v gibanju stoterih rok, ki delajo za skupnost naše domovine. Videl bo tovarštvo in domaćnost, kar je najlepši dokaz, da podjetje uspeva — da produkcija raste !!!

Tako so zapisali na svoj stenčes.

Izkoriščevalcem je odklenkalo —

Kdor izmed njih ne verjame, pride na zatožno klop

Krkoč Ivan je vse od maja t. l. skoraj tedensko pošiljal po mizarskem mojstru Koradinu Emilu 4 do 6 kg tobaka v cono A. Krkoč Ivan je namreč dobil tobak od imenovanega trafikanta, kateri je celo parkrat sam dostavil tobak Krkoču Ivanu na dom in to v vreči, v kateri je bilo seno, na sredi pa je bilo vedno 4 do 5 kg cigaret. Prav tako je Krkoč Ivan s svojim bratom Milanom zapleten v tihotapstvo večjega števila volov in sploh goveje živine. Krkoč Ivanu je uspelo pridobiti za svoj umazani posel siromašnega človeka, kateremu je Krkoč Ivan obljubil po 4.000 lir nagrade za vsako glavno živino, ki jo bo prepeljal iz vasi Selo preko demarkacijske črte. Krkoč Ivan je delomrnež, kateri je javno govoril, da delajo samo neumni ljudje in da on ni tako neumen, da bi se mučil, ko pa se lahko lepo zasluži na druge načine.

Naše ljudske oblasti so zasledile, kot že omenjeno, večje število teh in sličnih tihotapev ter je v teku proti njim kazensko postopanje. Nekateri od teh spekulantov pa sedijo v preiskovalnem zaporu. Preiskava je v teku in v kratkem bo večje število tihotapskih spekulantov prišlo pred naša ljudska sodišča, ki jim bodo odmerila zasluženo kazen, tako, da jih bo minila volja preživljati se na lahkotni in zločinski način, na drugi strani pa bo to resen opomin vsem ostalim spekulantskim elementom, da bo namreč ljudska oblast znala vedno in povsod pravilno zaščititi interese delovnega ljudstva in narodnega gospodarstva.

Visoke cene v coni A, ki so v zvezi z inflacijskimi pojavi v Italiji, so začele mamiti marsikaterega spekulanta in na žalost tudi marsikatero do sedaj poštenega gospodarja. Značilno je, da se je

JESENSKA ŽETEV PŠENICE

Po več kot treh mesecih izredne suše je te dni dež znova namočil izsušeno zemljo. Komaj so čakali kmetje dežja, zato so hitro privlekli izpod klanec pluge ter globoko zalorali v prhko in prekvašeno zemljo. Samo v okolici Petelinj smo na dvanaestih njivah opazovali oranje. Kot predpriprava za setev je že teden dni poprej brnel trijer v vasi, tako da se bo sejalo res dobro seme. Na nekaj pa bi naši kmetje ne smeli pozabljati — na temeljito razkužitev semen. Res da nimamo še tistega zelenega prahu, ne manjka pa živega apna, ki tudi učinkuje skoraj z enakim uspehom. Moramo se zavedati, da je dobra priprava že polovica uspeha.

Povsod po deželi smo opazovali, da je bila pšenica več ali manj sneljliva, zato nikakor ne smemo sejati pšenice, ne da bi je predhodno ne razkužili. Majhna zamuda časa bo

bogato nagajena v prihodnjem letu z dobrim in klenim zrnjem. Nagrada za to pa bo tudi velika in kot sneg bela — potica.

★

IDRIJA

Prva udarniška nedelja idrijskih rudarjev v novem tekmovanju

Na seji medstrokovnega sveta se je sklenilo ustanoviti fond za izgraditev delavskega doma. V ta namen so dali naši rudarji vzgljed vsem ostalim sindikalnim podružnicam ter izvršili prvo udarniško nedeljo, katere vrednost znaša 250.000 lir. Tako so prvi položili fond za izgradnjo delavskega doma, ki bo v ponos vsemu našem delavstvu in ki bo ostal v trajnem spominu našim znanamcem, da bodo spoznali napore svojih prednikov za izboljšanje socialnega stanja vsega delavstva.

Kdor še ni poravnal naročnine, naj to stori čimprej!

KAKO je človek postal velikan

Prvi del
Prvo poglavje
V NEVIDNI KLETKI

Bil je čas, ko človek ni bil velikan, marveč pritikavec, ko ni bil gospodar narave, marveč njen poslušni hlapec.

Imel je tako malo oblasti nad naravo, tako malo svobode kakor katera koli žival v gozdu, katera koli ptica v zraku.

Kaj pa, ali živali in ptice niso svobodne? Veverica, ki se s tako lahkoto požene z drevesa na drevo, mar ne živi v gozdu svobodna, temveč v kletki? Kaj pa žolna, ki s tako vnmemo obrtneje priljubljena ji brezo, mar je privezana nanjo z verigo?

Težko bi bilo verjeti kaj takega. Nihče še ni videl, da bi bila žolna privezana na verigo in da bi veverica živila v kletki.

Nihče tega ni videl in tudi videti ni mogel, zakaj to je nevidna kletka in nevidna veriga.

V takšni nevidni kletki, privezan z nevidno verigo, je nekoč živel tudi človek.

In če hočemo dognati, kako je človeku uspelo, da se je odtrgal od verige in se osvobodil iz kletke, se moramo napotiti v gozd in pogledati, kako tam žive nesvobodni sodrožniki človeka.

Pričujočo knjigo o človeku moramo začeti z izprehodom po gozdu in s pogovorom o živalih in pticah.

O SVOBODNIH PTICAH

Večkrat slišimo tale stavek: »Prosti ko ptica.«

Toda, ali je mogoče reči, da je žolna prosta?

Ko bi bila žolna prosta ptica, bi zletela kamor koli bi si pozelela, in živila, kjer bi se ji zdelo. Temu pa ni tako. Le poskusite preseliti žolno v steno, prav gotovo bo tam poginila, ker ona more živeti samo tam, kjer je drevje.

Žolna je tako rekoč privezana na drevo z nevidno verigo, ki je ne more pretrgati.

Vzemimo, na primer, drugo ptico: jelkovega krivokljuna.

Jelkov krivokljun more živeti zopet druge ujetnike, take, ki jih ne najdeš ne v jelkovem, ne v borovem gozdu. Poglejmo, recimo, brežovje ruševca. Iz njegovega imena morete razbrati naslov njegovega bivališča. Že samo ime kaže, da

more živeti samo v borovem gozdu. Jelkov gozd, v katerem živi jelkov krivokljun, je tako rekoč obdan z nevidno kletko in ta kletka ne pusti, da bi se krivokljun oddaljil od gozda.

A borov krivokljun se ne bo nikdar ločil od borovega gozda, kakor da je ta gozd obdan od vseh strani z nevidnim obzidjem.

IZPREHOD PO GOZDU

Kadar pohajkujemo po gozdu, se neprestano prebijamo skozi nevidne zidove. Če pa splezamo na drevo, prebijemo z glavo nevidni strop. Kakor zverinjak, tako je ves gozd razdeljen v manjše in večje kletke, čeprav jih ne vidimo.

Izprehajajoč se po gozdu, pač opazimo, da se gozd menjava, jelkov gozd prehaja v borov, bori pa so tu više tam nižje. Ponekod nam pod nogami zašušti beli mah jele-novec, drugod mah že nič več bel, temveč zelen.

Za izletnika je vse to zgolj gozd. Pa poskusite vprašati gozdarja. Ta vam bo povedal, da to ni en gozd, temveč da so to štirje gozdovi. V vlažni nižini raste mahovito jelovje z debelo mahasto prevleko, ki je podobna mehki pernici. Više, na peščenih položnih vzpetini je borovje z zelenim mahom. Tu je mnogo brunni in borovnic. Še više, na peščenih gričih, raste iglovje z belim mahom. Kjer pa je zemlja zopet bolj vlažna, je travnato iglovje.

Neopazno ste šli skozi tri zidove, ki ločijo četrto različno kletko. In v vsaki kletki so posebni ujetniki.

Če bi v gozdu visele deščice z imeni živali kakor v živalskem vrtu, tedaj bi na obronku jelovega gozda videli na drevesih deščice s takimi napisi: »Jelkov krivokljun«, »Či-žek«, »Kalin«, »Sinica«, »Troprsti detel«, »Kraljiček«, »Veverica«, »Gozdna kuna«, »Gozdna miš«.

Na obronku belomahovitega iglovja bi brali skoraj docela druga imena. Tam bi našli kozodoja ali podhujko, gozdnega strnada, muholovca, rumenoprogasto penico, drozgača.

V brezovnem gozdu pa bi videli zopet druge ujetnike, take, ki jih ne najdeš ne v jelkovem, ne v borovem gozdu. Poglejmo, recimo, brežovje ruševca. Iz njegovega imena morete razbrati naslov njegovega bivališča. Že samo ime kaže, da

kjer raste breza, torej v listnatem gozdu.

Vsak gozd je tako rekoč kletka. Ta kletka pa se zopet deli na večje in manjše kletke. Recimo, da je gozd razdeljen v nadstropja kakor velika hiša. Imamo dvonadstropne, trinadstropne in celo štirinadstropne gozdove.

Borov gozd ima dve, včasih tudi tri nadstropja. Prvo nadstropje je mah in trava. Drugo nadstropje je grmovje. Tretje nadstropje je bor.

Hrastov gozd ima kar sedem nadstropij. Najvišje, sedmo nadstropje, so v nebo štrleči vejni vršički hrastove, jesenove, lip in javorove. Njihove kuštrave krošnje so nekaka streha nad gozdom: poleti je ta streha zelena, jeseni pestra, raznobarvna.

Niže, do višine hrastovega debla, se iztegujejo vršički jerebik, divjih jablan in hrušk. To je šesto nadstropje.

Še nižje, v petem nadstropju, se prepleta vejčje in listje grmovja: lesnike, gloga, kozjega presleca. Pod grmovjem rasto cvetlice in trave. Toda tudi te so nastanjene v različnih nadstropjih. Najvišje se dvigajo zvončki. To je četrto nadstropje gozda. V tretjem nadstropju cveto med praproto šmarnice in mačehe. V drugem nadstropju stanujejo vijolice in jagode. V prvem, na sami zemlji, se razstiljajo mahovi.

Pod prvim nadstropjem, pod zemljo, pa je klet, tam so korenine trav in dreves.

Vsako nadstropje ima svoje stanovalec: živali in ptice.

Nekje v sedmem nadstropju med vejčjem živi v svojem gnezdu jastreb. Nekoliko nižje, v drevesni duplini, se je nastanila žolna. V petem nadstropju, v grmovju, žive najbolj glasni stanovalec, ki oživljajo gozd s cvrčanjem in petjem. To so slavčki, sinice, stržki, taščice. Na slavičji kolovratni stanovalec prvega nadstropja — ključač. V kleti pod zemljo rijejo svoje hodnike in čumnate gozdne miši.

Stanovanja v tej ogromni zgradbi so prav različna. V gornjih nadstropjih je toplo, suho in svetlo; v nižjih je temno, vlažno, mrzlo. V tej hiši so mrzla stanovanja, v katerih je mogoče živeti samo poleti, so pa tudi topla, kjer je mogoče živeti vse leto. (Se nadaljuje.)

FIZKULTURA

OKROŽNO PRVENSTVO V TEKU ČEZ DRN IN STRN

Iz vseh okrajev Vzhodnoprimerjskega okrožja so že v zgodnjih urah prihajali v nedeljo tekmovalci-fizikulturniki, da bi veličastno manifestirali udarnikom, ki so se s svojim nesebičnim delom in prekošeno normo izkazali v udarniškem delu.

Že množične prijave so dale slu-

IV. kateg.: člani od 18. leta naprej na progi 3000 metrov.

Ocenjevalo se je po času, ki ga je dosegel vsak posameznik, obenem pa so se ocenjevala posamezna moštva v neomejenem številu tekmovalcev, in sicer se je štela 1 točka vsakemu tekmovalcu, ki je prispejal na

Tek čez drn in strn; mladinci pod 18 leti tik po startu. V kotu Lemut Marija, zmagovalka v skupini mladink pod 18 leti.

titi, da bo udeležba ogromna, tako ogromna, kot si jo lahko predstavljajo samo največji optimisti. Še nekaj je vezalo mladino in ostale tekmovalce. Vezala jih je potreba po preiskunji svojih telesnih sil, kako in kakšne sposobnosti bodo imeli v bližajočem se tekmovanju za fizikulturno značko ZREN. To pomeni, da bomo v najkrajšem času priča še bolj veličastnemu vzponu fizikulture in dela.

Število tekmovalcev bi bilo prav gotovo popolno, če se ne bi zgrinjali težki oblaki, in zaradi tega veliko

cilj med prvo tričetrtino tekmovalcev.

V prvi skupini je dosegla prvo mesto št. 708 Lemut Marija iz Ajdovščine, v času 4:08. Kot moštvo pa je doseglo FD Postojna prvo mesto s petimi točkami.

V drugi skupini, mladinke nad 18 let, je prišla prva na cilj št. 835 Gorup Darina, v času 5:54,4 FD Ajdovščina. Kot moštvo si je FD Ajdovščina zopet priborilo prvo mesto s sedmimi točkami.

V tretji skupini, mladinci pod 18 let, na 2000 m dolgi progi, je prispejal prvi na cilj Tratnik Slavko s št. 413,

Mladinke pod 18 leti startajo.

Prijavitelje ni prišlo na tekmovalce, ker so mislili, da teka ne bo.

Tekmovalje se je začelo z enournam zamudo, ker avtobusi niso pravočasno pripeljali tekmovalcev. Od 1450 prijaviteljev je čakalo na pričetek starta 1151 fizikulturnikov. Ob zvoku idrijske godbe so bile uvrščene na prvi start mladinke izpod 18 let. Proge so bile tehnično dobro izpeljane in različne.

Tekmovalo se je po pravilih FISAJ-a, in sicer:

- I. kategorija: mladinke do 18. leta na progi 800 metrov;
- II. kateg.: članice od 18. leta naprej na progi 1000 metrov;
- III. kateg.: mladinci do 18. leta na progi 2000 metrov;

Ob dveh popoldne so se vršile na igrišču FD Ajdovščina tekme v odbojki, kjer so nastopila 3 moštva, in sicer moštvo FD Tolmina, FD Ajdovščine in moštvo JA.

Kot prvo je nastopilo moštvo FD Ajdovščina proti FD Tolmini. Igra je bila zelo živahna, posebno še, ker je moštvo FD Ajdovščina pretekli teden izgubilo igro v Tolmini in je hotelo danes popraviti prejšnji poraz. V tem je tudi moštvo FD Ajdovščine uspelo in prepričevalno zmagalo v dveh setih z rezultati 15:10 in 15:7.

V drugi tekmi je nastopilo moštvo JA proti FD Ajdovščini. Igra je bila zelo napeta in do zadnjega se ni vedelo, kdo bo zmagovalac. Zmagalo je moštvo JA, in sicer so bili odigrali 3 seti: 15:8, 13:15, 14:16. Pri

Poglej tabelo z normami za fizikulturno značko in se pripravi za tekmovanje!

NOGOMETNA TEKMA

NOGOMETNA TEKMA FD RUDAR (Idrija) : FD ILIRSKA BISTRICA 3:0 (2:0)

Na nogometnem igrišču FD Ajdovščine je bila v okviru proslave odlikovanih udarnikov odigrana nogometna tekma. Bila je to prva pozidna tekma za FD Ilirsko Bistrico in je razumljivo, da je med fizikulturniki Bistrice vladalo precej nervoze. Igra sicer ni nudila posebnega športnega užitka, vendar pa so posamezniki pokazali nekaj lepih potez in smiselnih kombinacij.

Moštvo FD Rudarja je bilo v obeh polčasih v rahli premoči in opazilo se je, da imajo za seboj nekaj težjih tekem in izkušenj od zadnjega okrožnega tekmovanja.

Moštvo FD Ilirska Bistrica je dalo ves čas igre dober odpor in bilo je požrtvovalno. Z dobro disciplino in rednimi treningi bi se moštvo usposobilo za konkurenta ostalim moštvom.

VPIS SLUŠATELJEV V ZAVOD ZA FIZKULTURO V LJUBLJANI

1. Letošnje šolsko leto je ustanovljen Zavod za fizikulturo, katerega naloga bo vzgajati kader strokovnjakov za potrebe šolstva, fizikulturnih društev in drugih ustanov. Šolanje na Zavodu za fizikulturo traja eno leto ali 2 semestra.

2. Pravico do šolanja in brezplačnega pouka na Zavodu za fizikulturo imajo vsi, ki so dovršili kakršno koli srednjo šolo in če bodo pri zdravniškem pregledu ter s sprejemnim izpitom dokazali, da so sposobni za to vrsto študija.

3. Za časa študija bodo slušatelji stanovali v internatu šole. Za oskrbo v internatu bodo plačevali mesečni znesek, ki se bo določil naknadno.

4. Sprejemni izpit sestoji iz izpita telesne zmogljivosti in zdravniškega pregleda.

5. Pri izpitu iz telesne zmogljivosti bo moral kandidat pokazati naslednje minimalne rezultate:

Moški: 100 m v 13,4 sek., 100 m v 3,50 min., višina 130 m, krogla 4 kg 7,50 m, plezanje po vrvi 3 m, prosta vaja (ZREN I) 4 ml. znak, preskok čez kozo 120 cm — skrčka, plavanje 25 m brez časa, ravnanje z žogo.

Zenske: 60 m v 10 sek., višina 100 cm, krogla (4 kg) 6,25 m, vaje v ravnotežju na visoki gredi 1,50 m (ZREN VI) 1. ml. znak, preskok čez 110 cm (ZREN VI) 10. ml. znak, plavanje 25 m brez časa, ravnanje z žogo.

6. Kandidati, ki se žele vpisati v Zavod za fizikulturo, morajo vložiti prošnje pri Ministrstvu za prosveto v Ljubljani (odsek za fizikulturo) najkasneje do 20. oktobra t. l.

Prošnji je treba priložiti:

Rojstni in krstni list, šolsko spričevalo, spričevalo o vedenju, spričevalo o premoženjskem stanju, 2 fotografiji v telovadnem kroju, 6×9 cm, kratek življenjepis, točen naslov.

7. Sprejemni izpit in zdravniški pregled bo konec meseca oktobra na Zavodu za fizikulturo v Ljubljani, o čemer bodo kandidati pravočasno obveščeni.

8. Pouk na Zavodu za fizikulturo se začne 8. novembra t. l.

★

FD Ajdovščina razpisuje v nedeljo 13. t. m. brzoturnir v ping-pongu za prvenstvo ajdovskega okraja. Pravico o tekmovanja imajo člani množičnih organizacij in vojske, ki so kdaj na takih turnirjih aktivno sodelovali. To prvenstvo se razpisuje iz razloga, da bi se ta panoga fizikulture udomačila v sleherni vasi. Prijave sprejema tajništvo FD Ajdovščine, tov. Komavli Robi, Gospodarska banka. Začetek turnirja bo ob 9. uri. Prijavnina 25 lir, vstopnina 20 lir. FD Ajdovščina.

USPELA UPRIZORITEV FINŽGARJEVEGA »DIVJEGA LOVCA«

V nedeljo 22. t. m. so uprizorili v dvorani Mladinskega doma v Postojni že tretjič v osmih dneh Finžgarjevega »Divjega lovca«. Prireditelj je dobro uspeš. Ponovno so dokazali naši igralci vse svoje sposobnosti, da bodo v kratkem kos spraviti na domači oder še težje igre, nego je preprosta, domača igra iz polpreteklega doba. Dejstvo, da so nastopili mladi ljudje, ki so bili prvič ali drugič na odru in da so dobro nastopili, potrjuje velik smisel slednjih za igranje, velik smisel za aktivno sodelovanje na kulturno prosvetnem sektorju. Tako uspešni prireditelj je samo še zalet.

Delegacija JK se je vrnila . . .

Te dni so se vrnili iz Pariza v Trst člani delegacije Julijske krajine: predsednik PNOO za Slovensko Primorje in Trst tov. France Berk, predsednik Osvobodilnega sveta za Trst tov. Giuseppe Pogassi, tov. Kocjančič in drugi.

Po večmesečnem bivanju v Parizu in po velikih naporih delegatorov za dosedaj pravično rešitve vprašanja Julijske krajine, jih je ljudstvo Trsta in Julijske krajine prisrčno sprejelo.

PRVE IZKAZNICE OF

Da je izkaznica OF samo spričevalo vztrajne borbe, neumornega dela, ljubezni in pomoči do potrebnih, je ljudstvo iz Vrat že v nešteti primerih pokazalo; danes pa, ko je proslavljalo ta zgodovinski dan sprejemanja članskih izkaznic OF, kot prva vas v okraju, je ponovno potrdilo svojo visoko zavest.

Jutranje sonce je našlo vse hiše okrašene z zastavami. Na delu je bila četa prostovoljnih delavcev, mladih in starih, ki so ta svečani dan sklenili proslavljati z dopoldanskim delom. — Popoldne ob treh so iz dveh smeri, z zastavami, godbo in partizanskim petjem v sprevedih prikorkali ljudje pred okusno okrašeni oder, kjer jim je spregovoril tajnik krajevnega SIAU o veličastnih zmagah Osvobodilne fronte in njenem programu za korist ljudstva ter o važnosti članstva.

Tajnik okrajnega tajništva SIAU, tov. Mlakar, jim je v kratkih besedah čestital k temu pomembnemu dnevu. Ljudstvo ga je večkrat prekinjalo z

vzkliki maršalu Titu, Osvobodilni fronti in Jugoslaviji.

Prva je stopila na oder za sprejem izkaznice 65-letna Renko Margerita, kateri je ob navdušenju vseh navzočih čestital tajnik okrajnega odbora OF. Pripovedovala je, kako je kuhala partizanom, stala na straži ter jih pravočasno obveščala o prihodu sovražnika, ter zaključila: »Danes bi pa od veselja človek jokal!«

Razdeljevanje izkaznic se je nadaljevalo ob živahnem sodelovanju pevskega zbora. Izjava te žene ni bila edina, ampak je bila notranji izraz vseh, ki so se počutili neizmerno srečni.

Izmed 155 volivcev je šest začasnih izločenih iz članstva SIAU. Že isti dan so z delom pokazali, da si hočejo to mesto čim prej zaslužiti.

Vrata so ponosna na to prvenstveno mesto, vendar se zavedajo, da imajo enako močne tekmece v mnogih drugih vaseh, ki bi jih ob najmanjšem zastopu takoj prehiteli.

KULTURA

Razstava tržaških slikarjev

Dne 3. sept. so odprli v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani razstavo tržaških slikarjev Jožeta Cesarja in Avrelia Lukežiča. Oba že poznamo z lanske jesenske razstave tržaških upodablajočih umetnikov, kjer sta s svojimi razstavnimi deli vzbudila veliko zanimanje.

Jože Cesar se je rodil l. 1907 pri Sv. Jakobu v Trstu. V tej značilni delavski četrti je kot sin ladjedelniškega delavca preživel svojo mladost in okusil grenkobo proletarskega življenja. Toda prav v težki borbi za vsakdanji kruh se je utrdila njegova izredna vztrajnost, ki mu je omogočala, da se je ukvarjal tudi s slikanjem, do katerega je že v zgodnji mladosti čutil veliko veselje. Nekaj osnovnega slikarskega znanja je dobil pri Avgustu Černigoju, sicer pa je pravi primer slikarja-samouka, ki si je z nadarjenostjo in pridnostjo pridobil sloves dobrega slikarja.

Avrelij Lukežič je nekoliko mlajši od Cesarja. Rodil se je l. 1912 v Skednju pri Trstu kot sin obrtnika. Tudi sam se je izučil mizararske obrti in se z njo še sedaj ukvarja. Kakor Cesar, je tudi Lukežič slikar-samouk in se je doslej predstavil s svojimi deli na vseh večjih razstavah tržaške upodablajoče umetnosti. Razstavljal je skupaj s Cesarjem v Trstu, Gorici, Milanu, Veroni, Benetkah in v Rimu. Njegova dela so povsod s priznanjem sprejeti.

V Ljubljani bo razstava od dne 3. do 13. oktobra. V Jugoslavijo prihajata z namenom, da upodobita delo pri obnovi in bosta prepotovala vso Jugoslavijo od Ljubljane do Skoplja. Ob povratku bosta tržaškemu delovnemu ljudstvu v podobah prikazala novo ustvarjajočo Jugoslavijo.

„Tuje dete“ v Aidovščini

Prosvetno društvo Ajdovščina je pred kratkim naštudiralo Skvarkinovo rusko komedijo »Tuje dete«, ki je doživela svojo prvo predstavo 24. avgusta v Ajdovščini, nato pa ponovitev naslednjega dne, nadalje so z njo gostovali Ajdovci 28. septembra v Idriji in ponovno nastopili 5. oktobra v Ajdovščini.

Brez dvoma je treba pozdraviti iniciativo ajdovskih prosvetarjev, ki so se lotili dela ob ruskem komadu, ki za naše začetniške korake na polju novega odrskega izživljanja ni lahak. Pozdraviti je treba brez dvoma pogum, s katerim so se lotili dela, pogum, ki je dejansko v veliki meri pripomogel k uspehu, katerega je vzporeditev »Tujega deteta« brez dvoma dosegla.

Naš oder, ki je bil še včeraj prostor, na katerem se je lahko izživljal množici odrtan svet tako zvanih »umetnikov«, ki so bodisi sanjali o svetu preteklosti »sreče« ali pa opevali življenje izkoriščevalskih slojev, je s to prireditvijo res odprl dostop ljudstvu. Še več, vmesne stopnje odrskih komadov, ki so pomenili samo plehko natočevanje nekih tako zvanih »nepolitičnih odrskih del«, ki pa so imela zopet en sam namen, odtrgati ljudstvo dnevnemu boju in delu za lepšo bodočnost, so s tem izgubile možnost, da bi še v bodoče pronicale na naš oder v Ajdovščini. Že dejstvo, kako so ljudje to prireditev »Tujega deteta« sprejeli, kaže, da so s tem obsodili vlačenje ljudstvu tujih dramatskih in odrskih komadov na naše deske.

Takoj pa bi bilo treba opozoriti na nekaj: »Tuje dete« se odigrava v Sovjetski zvezi in bi bilo zato nujno, da bi pred vsako prireditvijo nekdo ljudem raztolmačil okolje, v katerem se stvar

odigrava, kam jih bo naša prireditelj skušala presaditi in v katere razmere naj se skušajo vživeti, da bodo v celoti razumeli pomen odrskega dela.

Zasedba vlog je naravnost odlično izbrana. Škoda je le, da se igralka glavne ženske vloge ni tako vživela v podajanje, kakor so se prav vsi ostali igralci. Treba je namreč takoj poudariti, da pomeni vzporeditev »Tujega deteta« ne samo novega duha na našem odru, ampak pomeni tudi dokaz, da imamo celo vrsto sijajnih, sposobnih odrskih ljudi, ljudi, ki znajo razumeti svojo vlogo in ki vlogo dejansko živijo, da imamo poleg tega celo ljudi, ki znajo posrečeno izbrati igralce, kar nam režija »Tujega deteta« v celoti potrjuje. Ne samo, da razpolagamo z dobrimi igralci, treba je omeniti, da imamo nadpovprečne igralce, in to je dokazal tovariš Kovač Ivo, ki je s svojim prvim nastopom na deskah v vlogi Jakova pokazal lep igralški talent.

Uspeh, in to je brez dvoma bil, katerega je doseglo ajdovsko prosvetno društvo z vpriporitvijo »Tujega deteta«, mora biti vsakomur navodilo vsem našim prosvetarjem, kako se je treba pogumno lotiti dela, in uspeh tovariša Kovača mora napraviti dokončno konec vsem bojazljivim korakom, s katerimi naši novi, mladi umetniki stopajo na oder.

Torej, vzporeditev »Tujega deteta« je pokazala in dokazala, da je naše prosvetno delo stopilo iz okvira ozkega dela v globlje, umetniško obdelovanje ljudstvu dosegljive in lastne snovi, ki bo brez dvoma rodilo jutri, pojutrišnjem, še več uspehov pri našem ljudsko-prosvetnem delu, ker bo vedno znova odkrivalo nove talente.

Skupina postojnskih igralcev, ki so uprizorili Finžgarjevega »Divjega lovca«.

KAI PISEJO „PRIMORSKI BORBI“

VIPAVSKI OKRAJ USTVARJA MILIJONE

V 14 dneh novega tekmovanja je Vipavski okraj doslej ustvaril s prostovoljnimi delom sledeče:

Popolnoma obnovila se je 1 stanovanjska hiša, delno 2 hiši in 2 gospodarski poslopji. Zgradili se je most, očistilo 2.280 m obcestnega jarka, pripravilo 233 m gramoz in razvozilo 206 m³ istega. Nasulo se je 7.305 m³ cestišča. Izdelalo se je 23.000 kg apna, 433 m³ peska, 200 m³ kamena. Izdelalo in pripravilo se je še drugega gradbenega materiala, kamor štejejo les, žebelje, spojke okna, vrata, betonske plošče, vijake, okovje itd. Organizirane so nove delavnice: 1 mizarjska in 1 drobilnica.

Težaškega dela je bilo izvršenega za

21.436 ur v vrednosti 707.388 lir, kvalificiranega pa 2476 ur v vrednosti 99.792 lir, poljskega pa 557 ur v vrednosti 16.710 lir.

Razen tega je bilo zbrano 13.451 lir v denarju, 460 kg hrane in gradiva za več kot 1 milijon lir.

Mnogo dela so opravili v vprežno živino in kamioni, kjer je pomagala tudi JA.

Raznih prispevkov je skupno nabralo za več kot 2 milijona lir.

Veliko pažnje so posvetili tudi združništvu.

Tako postaja Vipavski okraj vzoren tekmovalcev v častni tekmi za obnovo naše Primorske.

ZELEZNIČARJI TEKMUJEJO

Sindikalna podružnica železničarjev v St. Petru na Krasu si je v svoj tekmovalni načrt zadala nalogo, da preskrbi železniško osebje z vodo, katero že leto dni pogrešajo. V ta namen so pričeli z gradnjo vodnega rezervoarja tik nad poslopjem sekcije. Predvidevajo za ta dela 4000 udarniških ur, in bodo upravi prihranili tako 120.000 lir.

V 4246 urah bodo obnovili vse tire na postaji Postojna in tire po raznih progah. Za to delo bi bilo potrebno naj-

manj 6020 ur, če pa zvišati delovno normo za 30%.

Signalna delavnica bo montirala hišno telefonsko centralo v sekciji in 5 telefonov.

Na mostu v Prestranku bodo železničarji napravili 1050 prostovoljnih ur.

Pozabili niso na kulturno-prosvetno polje, kjer imajo v načrtu strokovna in politična predavanja, kulturne igre, fizikalne tekme in šah.

Svoj načrt že izvajajo.

DELAMO IN OBNAVLJAMO TUDI MI

Mladina iz Hrpelje-Kozina si je zadala mnogo nalog v novem tekmovalnem priključitvi k Titovi Jugoslaviji. Pred dnevi se je mladina iz Hrpelje-Kozina udeležila pri delu v Artvizah in sicer 96 mladincev in mladink. Razdelili so se po vaseh, kjer je bilo delo najbolj potrebno. Delali so v Ostrovici, Rodiku, Klancu in napravili skupno 404 delovnih ur, v vrednosti 12.120 lir. Delali so tudi pri vodovodu v Markovščini, kjer je delalo 58 mladincev in mladink. Ta skupina je v 300 delovnih urah zasula 30 m vodovodnega jarka ter premetala okoli 85 kub. metrov zasipnega materiala.

Dne 29. septembra je naša mladina šla na prostovoljno delo v Šapjane okraj Ilirska Bistrica, kjer je pomagala nalogati opeko navagone. 26. mladincev je naložilo 10.478 voltkov in 3.900 zidakov v 390 udarnih urah. Mladinci in mladinke iz Materije so naložili v enem dnevu 4 vagone opeke.

Mladina iz našega okraja z velikim veseljem prihaja na delo, ker ve, da s svojimi mdelom pomaga svojim ljudem, katerim so bili domovi požgani. Dela zato, ker po taki poti, z požrtvovalnim delom stopa primorsko delovno ljudstvo v Titovo Jugoslavijo!

PROGLAŠANJE NOVIH UDARNIKOV SE NADALJUJE

Pri obnovitveni zadrugi v Loki uslužbenec **Jožef Kocjančič**, rojen 1914, po poklicu mizar, je bil proglašen za udarnika. Kot mizar je delal več kot po 12 ur dnevno, delal in prekoračil za 30% delovno normo. Skrbel je za organizacijo pri gradnji apnenice v Hrastovljah, kjer je ob nedeljah sodeloval pri udarniškem delu. — Kot borec je sodeloval v NOV.

Častni naslov udarnika je dosegel tov. Krmac Anton, zidar. Je najboljši zidar v obnovitveni zadrugi Marežige. Delal je po 10 ur dnevno, vse

nedelje pa prostovoljno. Normo produkcije je vedno prekoračil za 20%. Tovariš Krmac je doma v Krmcih in je 48 let star.

Tov. Barut Bruno, borec NOV, po poklicu kmet in delavec, star 19 let, doma v vasi Gabrovici, je postal udarnik dela, ker je obdelal poleg svojih štirih hektarjev še polje vojnih vdov, vsak večer pomagal pri obnovi Gabrovic in vse nedelje delal udarniško. Delal je po 12 ur dnevno in je prekoračil stalno normo za 25%.

NAŠE OBRTNISTVO

V Čepovanu je bilo okrajno zborovanje obrtnikov, katerega se je udeležilo nad 250 različnih rokodelcev. Po referatu obrtnega združenja, ki je navzočim dal jasno sliko o pomenu in potrebi skupnega sodelovanja, se je razvila diskusija, v kateri so navzoči pokazali veliko zanimanje, predvsem, ker v tem okraju ni nikake industrije in je edina možnost obrtništvo.

Po raznih diskusijah se da sklepati, da bo za čevljarstvo izid lahko

rešljiv, dočim za lokvarške škafarje in lokovške kovače treba urediti izvoz izdelkov.

Navzoči so določili vstopnino in članarino ter izvolili svoj odbor obrtnega združenja, kateremu so poverili nalogo, da reši iznešene težave. Odbor je bil skrbno izbran, lahko v njega tudi zaupamo, ker dokazuje vso skrb in zanimanje kljub temu, da so težave in ovire za rešitev problemov, ki so v našem okraju življenjsko važni.

TIHOTAPCI V ROKAH PRAVICE

Dne 30. IX. 1946 je bilo pri Kraj. Pov. NZ Tolminski Lom prejetih več tihotapcev, ki so prekupevali ter prevajali živino iz cone B v A. Ti tihotapci so bili že dalj časa opazovani pri njihovem delu, sedaj pa tudi prijeti ter poslani na sodišče, kjer se bodo zagovarjali zaradi njihovega podlega dela. Med temi spekulanti je eden glavnih Kobač Jože iz Loga, cona A, ki je kupil že več živine ter plačeval ljudi, da so mu jo prevajali preko demarkacijske črte. Takšen njegov pomočnik je bil Lipušček Andrej iz Kanalskega Loma št. 7. Omenjeni je priganjal živino Kobalu preko črte; kajpak je bil za ta posel dobro plačan. Za vsako pot je dobil cca 6000 lir. Lipušček je poleg tega, da je prevajal živino preko črte, naročal tudi na svoje ime živinske potne liste pri KNOO-ju.

Poleg teh je bilo prijetih še več oseb, ki so bili v vezi s temi, ter so prodajali

in pomagali spravljati živino preko črte. Med njimi tudi Skrt, doma iz Leye, Leban Jože iz Kala nad Kanalom itd. — Vsekakor so imeli speljano mrežo še dalje.

V zadnjih dneh je bilo, posebno na sektorju Sv. Lucija-Tol. Lom, prijetih več oseb, ki se bavijo s tihotapljenjem cigaret in masla. Zaradi aktivnosti NZ, ki čuva naše gospodarske interese ter preprečuje spekulantom, da bi na račun drugih živeli ter si polnili žepe, slej ko prej škodljivci padejo pravici v roke.

Ljudstvo odobrava delovanje NZ, da se prepreči tihotapstvo v namenih izkoriščevanja cone B; zato se vsekakor predlaga, da se te protinarodne elemente pošteno kaznuje ter odvrne od podlega delovanja. Živijo pa naj na pošten način, ker edino za poštene ljudi je v naši državi prostor.

RAZGLASI

Pov. PNOO za Slov. Primorje izdaja po odobritvi Vojne uprave J. A. za Juljsko krajino, Reko, Istro in Slov. Primorje in po pooblastili PNOO za Slov. Primorje in Trst, naslednje

UREDBO

o pitanju in oddaji prašičev v gospodarskem letu 1946-47 in regulaciji nakaznic za maščobe

I. Oddaja prašičev

Čl. 1. Kmetovalci s posestvom nad 4 ha njiv, so dolžni v gospodarskem letu 1946-47, ki traja od 1. 8. 1946 do 31. 1. 1947, izpitati in oddati pokrajinskemu podjetju »Promes« določeno število prašičev, in sicer:

- a) najmanj 1 prašiča, če znaša površina njiv 4-6 ha;
- b) najmanj 2 prašiča, če znaša površina njiv 6-9 ha;
- c) najmanj 3 prašiče, če znaša površina njiv 9-12 ha;
- d) najmanj 4 prašiče, če znaša površina njiv 12-15 ha;

d) najmanj 5 prašičev, če znaša površina njiv 15-18 ha;

in na vsakih nadaljnjih 5 ha njiv po enega prašiča več.

V enaki meri so dolžna izpitati in oddati prašiče tudi vsa posestva v javnih rokah.

Oddani prašiči morajo imeti najmanj 120 kg žive teže z najmanj 25% maščobe.

Čl. 2. Kmetovalci s površino njiv, ki presega 4 ha, so dolžni najkasneje v 14 dneh po veljavnosti te Uredbe, podati prijave o velikosti svojih posestev pristojnim Krajevnim NOO, kateri jim predpišejo število prašičev, ki so jih dolžni vzrediti in oddati.

Čl. 3. Prašičerejci, ki so dolžni izpitati prašiče po tej Uredbi, imajo pravico do naslednjih ugodnosti:

- a) prvenstvo imajo pri nabavi otrobov po določeni ceni, in sicer po 150 kg za vsakega prašiča, ki ga morajo oddati;
- b) prednost imajo pri nabavi živinske soli.

Čl. 4. Posestniki, ki imajo manj kot

4 ha njiv in zaradi tega po tej Uredbi niso dolžni oddati prašičev, imajo pravico do ugodnosti po čl. 3, ako na krajevnem NOO podajo obvezo, da bodo izpitati in oddali prašiča.

Odkupne cene prašičev določa Urad za cene pri PNOO s posebno odločbo.

Čl. 5. Rok, v katerih je treba oddati prašiče, se določijo takole:

Kmetovalci, ki so dolžni oddati enega prašiča, ga morajo oddati do 30. 1. 1947, ostale pa do 30. 4. 1947.

V izjemnih primerih smejo za posamezne kmetovalce podaljšati roke oddaje okrajni NOO.

Čl. 6. Kmetovalci-prašičerejci, ki dokazujejo s potrdilom pokrajinskega podjetja »Promes«, da so oddali pitane prašiče, smejo s preostalimi prašiči prosto razpolagati.

Kmetovalci, ki po določbah te Uredbe ni so dolžni pitati prašiče, smejo prosto razpolagati s svojimi pitanimi prašiči, če s potrdilom krajevnega NOO dokazujejo, da niso bili dolžni pitati prašičev.

Prosto razpolaganje obsega tudi prodajo po prostih cenah.

II. odvzem nakaznic za maščobe

Čl. 7. Krajevni NOO morajo do 10. 11. 1946 sestaviti spiske vseh rejcev prašičev, in sicer ločene spiske za one, ki so dolžni po tej Uredbi pitati prašiče za oddajo, in ločeno za ostale rejce. Zaradi sestave teh spisikov morejo KNOO odrediti prijave roke.

Čl. 8. Zabrano je klanje prašičev brez predhodnega dovoljenja za zakol. Dovoljenja za zakol izdajajo pristojni krajevni NOO.

Čl. 9. Rejci prašičev izgubijo z dnem izdane dovolila za zakol pravico do nakaznic za maščobe in sicer oni, ki so zaklali enega prašiča za najmanj 5, oni ki so zaklali dva prašiča za najmanj devet in oni ki so zaklali 3 prašiče za najmanj 13 članov skupnega gospodinjstva.

Čl. 10. Obenem z izdajo dovoljenja za zakol, izda krajevni NOO rejcem tudi nakazilo za sol.

Čl. 11. Poverjenstvo PNOO Oddelek za trgovino in preskrbo se pooblašča, da izda natančnejše predpise za izvajanje te Uredbe.

Čl. 12. Kršilci te Uredbe se kaznujejo po Uredbi o pobijanju nedopustne spekulacije in gospodarske sabotaže.

Čl. 13. Uredba o klanju prašičev in oddaji sveže slanine Pov. PNOO z dne 18. 12. 1945 z vsemi dodatki in spremembami se razveljavlja.

Čl. 14. Ta Uredba stopi v veljavo z dnem objave.

Ajdovščina, 3. okt. 1946.

Poverjenstvo PNOO za Slov. Primorje.

★

Da se prepreči prekomerni odtok krompirja iz pridelovalnih con, prepreči prekupevanje in navijanje cen, in zaradi ugotovitve pridelka in semenskih potreb, izdaja Poverjenstvo PNOO za Slovensko Primorje naslednjo

ODREDBO

Čl. 1. Vsi pridelovalci krompirja so dolžni prijaviti svoj letošnji pridelek najkasneje do 10. 11. 1946.

V prijavi je navesti: 1. Ime in naslov pridelovalca; 2. površino, posajeno s krompirjem v gospodarskem letu 1945-46 v ha; 3. uporabljen seme v kg; 4. letošnji pridelek v kvintalih; 5. količine proste za prodajo v kvintalih; 6. že prodane količine v kv, s kratko navedbo, kdaj je bilo prodano; 7. površina, ki jo namerava pridelovalec posaditi s krompirjem v prihodnjem letu; 8. količina potrebnega semena v kg; 9. navedba, ali razpolaga pridelovalec s semenom sam, ali si želi pridobiti semenski krompir z zamenjavo ali za denar in iz katerega pridelovalnega okoliša bi si rad nabavil krompir.

Prijavo je podati pri onem krajevnem NOO, v katerem ima pridelovalec svoje stalno bivališče.

Čl. 2. Prijave vpisuje krajevni NOO v posebne popisne pole, ki jih bo predpisal oddelek za trgovino in preskrbo.

Čl. 3. Okrajni kmetijski odseki so dolžni v roku 8 dni po uveljavitvi te odredbe, s posebno odločbo blokirati ves krompir, ki pride v poštev kot semensko blago.

Prodaja blokirane krompirja je do nadaljnjega odredbe zabranjena.

Ako pridelovalci blokirane krompirja zaradi njih težavnega socialnega položaja (kar jim mora potrditi pristojni krajevni NOO) zahtevajo takojšen odkup, mora zadruga, pristojna po njih stalnem prebivališču, ta krompir odkupiti.

Zadruga, ki nima na razpolago skladišč za prezimitev semenskega krompirja, ni dolžna izvršiti odkup po gornjem odstavku, mora pa se v takem primeru dogovoriti s pridelovalcem, da prezimi krompir sam in mu izplačati na račun 50% odkupne vsote. Pridelovalec, ki je prejel odškodnino, jamči za pravilno vzkliedenje, da bo krompir brez škode prezimil, in za pravilno izročitev ob dogovorjenem času. (Kalo zaradi narave izsušitve mora zadruga določiti že ob priliki dogovora in gre v breme zadruge, ki ga bo krila iz prejšnje cene določene za semensko blago.)

Čl. 4. V mejah pridelovalnega okraja je nakup krompirja za neposredno potrošnjo prost. Neposredna potrošnja se smatra za pokrito s količino 180 kg na družinskega člana-potrošnika. Nakupnik je dolžan opraviti nakup pri pridelovalcu s predložitvijo in izročitvijo potrdila zanj pristojnega krajevnega NOO o številu družinskih članov.

V večjih količinah in za izvoz iz pridelovalnega v druge kraje, smejo odkupovati krompir samo zadruge ter osebe (menze, sindikati delavcev in nameščencev za svoje člane), ki jim izdajo dovoljenja za nakup krompirja okrajni NOO.

Izvoz iz območja Slovenskega Primorja je dopusten samo na dovolilo Poverjenstva PNOO, Oddelka za trgovino in preskrbo.

Čl. 5. Odkupna cena krompirja ne sme prekoračiti zneska 10.— lir.

Čl. 6. Kršilci te uredbe se kaznujejo po uredbi o prekrških in upravnem kazenskem postopanju, kolikor njih dejanja

Teden „za našo knjigo“

Mislím, da je ni slovenske hiše v našem Primorju, da ne bi imela nekje na mapi ali v omari našo knjigo, slovensko knjigo, ki je bila toliko preganjana in osovražena pri tujcih — fašistih. Dobro vemo, kako kruto in strašno obsodbo so ji izrekli sovražniki slovenskega ljudstva. Če bi bilo po njihovem, bi romale vse knjige pisane v slovenskem jeziku v ogenj, od drobnih knjig, ki so nam vzbujale ljubezen do rodne jezika, naj bi ostal le pepel in spomin. Knjige so vam prepovedane, ker tu gospodari Rim. Rim noče, da bi slovenski jezik dolgo trajal, slovenski otroci ne smejo piti tega strupa, tako jih bomo vzgojili mi Italijani.

Tujec je v svojem sovraštvu pozabil najvažnejše dejstvo, da s silo ne bo dosegel svojih raznarodovalnih ciljev, slovensko dete je pilo ljubezen do matrine besede iz materinih prsi, iz materinega mleka in iz ust ljubeče matere, ko je šepetala svojemu neboljjenemu detetu: »Slovenici smo in za vselej ostane.« Skrbno so v tistih večernih urah listali okorni prsti delovnega Primorca po knjigi in preden je legel k počitku, je knjigo skrbno zatlačil v kako špranjo ali kot, da je ne bi izvovali fašistični psi in jo raztrgali. Ni jih zanimalo, kakšna je knjiga, le da je bila slovenska in že je bilo uničeno namenjeno.

Blisnó je preko mučene zemlje, zapeló se strojne in partizanske pesmi so budile ob viharjih večerih vaščane. Upanje, ki je imelo korenine v uporu, je naznanjalo, da ta zemlja, čeprav že krvava in izmučena, tudi vstaja. Z našimi fanti, s partizani, z borci za svobodo ni prihajalo le upanje, temveč tudi pesem, igre in še knjige. Nikoli prej ni tiskana beseda tako govorila. V teh knjigah ni bilo laži, ni bilo neresničnih zgodb iz nemogočega sveta, tu, v teh knjigah je vreló in žarelo, klicalo v boj in k maščevanju. Govorilo je o svobodi in oblasti, ki so nam jo jemali stoletja in stoletja. Drobne knjige so ustvarile čudeže, kamor ni dospela govorica, je dospela drobna knjižica in pojila znanja željne ljudi, kazala jim pravo pot k resnici, k borbi in svobodi nasproti.

Marsikateri borec je enako vroče stiskal k sebi puško, kakor knjigo, oboje je govorilo. Puška se je pomenila s sovražnikom na postojankah, knjiga pa z brcem samim in ljudstvom, ki ni hotelo več hlapčevati.

Nič več ne treskajo partizanske puške in nič več ni treba skrivati slovenskih knjig. Svoboda je za vse, svoboda velja tudi knjigam. V šoli par pedi visoki otroci listajo po »NAŠI BESEDI« in večji hodijo po »SVOBODNI POTI«, po naše štejejo, po naše pojejo in učitelj ali učiteljica je tudi naša. Nam prav vsem manjka resnične in tople slovenske besede. Kar prej ni bilo mogoče, moramo ustvarjati danes. Čim več knjig, dobrih knjig naj kroži med nami, da nadomestimo z bogatim studencem sušo, ki so jo čutila naša srca. Zakaj ne bi ustanavljali knjižnice, zakaj ne bi mladina, ki je potrebna, ne čitala? Zakaj ne bi delavec po končanem delu ne segel po knjigi in se obogatil za nova spoznanja? Zakaj ne bi čital naš kmet ob dolgih zimskih večerih in tako zvedel čim več? Razumeti moramo to, ljudstvo mora čitati, mora se prosvetljevati. Ne samo poedinci, ne zadostuje, da samo eden ali drugi postane bolj moder, mi vsi, prav vsi smo dolžni, stari in kar je mlajših, čitati in kulturno rasti. V nas so sposobnosti in jih je treba razvijati, le tako zdrav in na znanju bogat narod lahko mirno pričakuje bodočnost, ki je samo njegova.

Teden dni bomo mislili samo na to, kako čim več dobrih knjig razširiti med ljudstvo. V tisočih in tisočih morajo med delovne ljudi.

Od 20. do 27. oktobra je proglašen teden »ZA NAŠO KNJIGO« po vsem Vzhodno-primorskem okrožju. Na vasi bodo poslani seznanji, da se knjige izberejo po želji, znanstvene ali poljudne. Dobro pomislite na vaše knjižnice. Ne bo mogoče v novem življenju, da vas ne bi imela vsaj preproste knjižnice, ki bi morala biti srce napredka sleherne vasi. Organizacije in odbori, kakor tudi posamezniki dokažimo ravno v tednu »Za našo knjigo« razumevanje za nabavo knjig. Knjiga ne sme biti redkost v hiši. Vsaka hiša mora s ponosom sprejeti v svojo domačnost čim več knjig. Ne vse naenkrat, toda začeti je treba prej ali slej. Kako bo sicer sin ali pa domača hči ponosno pokazala na knjige čes, to je kupil moj oče in nam pripovedoval o tem, kaj v teh knjigah piše. Toda ne samo oče, tudi sin in hči bosta množila dobre in vredne knjige kot vir, iz katerega lahko črpaš moč in izkustva za življenje.

Teden »Za našo knjigo« bo pokazal, kako knjige cenimo, v času tedna bomo kupovali knjige in zapisali v našo kulturno-prosvetno zgodovino čudovit uspeh, kakor ga more doseči le kulturno visoko in znanja željno delovno ljudstvo Primorja.

niso hujše narave in kazniva po uredbi o pobijanju nedopustne spekulacije in gospodarske sabotaže.

Čl. 7. Ta odredba stopi v veljavo z dnem objave v časopisu.

Ajdovščina, 3. okt. 1946.

Oddelek za trgovino in preskrbo.

Izgubila sem osebno izkaznico, izdano od Okrajnega NOO. Grgar pod št. 1375, dne 4. septembra 1946 na ime Munih Francka iz Levne št. 111. S tem jo proglašam za neveljavno.

Škapin Stanko, Vrabče okr. Ajdovščina, je izgubil osebno izkaznico, izdano od Okrajnega NOO v Ajdovščini dne 8. aprila 1946. S tem proglašamo osebno izkaznico za neveljavno.

Pirjevec Alojz, Vrtovin št. 96, je izgubil osebno izkaznico št. 10005, izdano od Krajevnega odbora NOO v Vrtovinu, okraj Ajdovščina in dovoljenje za moško kolo št. 5162, izdano od Okrajnega INOO v Ajdovščini. Navedene izkaznice proglašamo za neveljavne.

Tov. Pelhan Ivan, Zapuže št. 40, je izgubil osebno izkaznico št. 5063, orožni list in dokumente za lovsko puško. Navedene dokumente proglašamo za neveljavne. Poštenega najditelja prosimo, da denar obdrži, dokumente pa naj pošlje na gornji naslov.

Tov. Rijavec Feliks iz Gornje Tribuše št. 58 je izgubil osebno izkaznico št. 4055, izdano od Okrajnega INOO Grgar. S tem proglašamo osebno izkaznico za neveljavno.

Tov. Miško Jožef, stanujoč Erzeli št. 53 je izgubil dne 5. t. m. od Gornje Bravice do Erzela 6000 lir in osebne dokumente. Najditelja prosimo, da vrne dokumente in denar na uredništvo »Primorske borbe«, Ajdovščina. 3000 lir si lahko obdrži za nagrado.

Tov. Žele Ivan, bivačoj v Strmci št. 10 je izgubil osebno izkaznico št. 3090, izdano od Okrajnega NOO, Postojna in izkaznico SIAU. Navedene izkaznice proglašamo za neveljavne.

Vsem naročnikom »Primorske borbe«, ki jo prejemajo na dom, sporočamo, naj plačujejo naročnino naravnost na našo upravo v Ajdovščino (po poštni položnici).

Kdor še ni poravnal naročnine, naj to stori čimprej, ker v nasprotnem primeru smo primorani list ustaviti.

Mesečna naročnina »Primorske borbe« znaša 16 lir, celoletna 190 lir.

Za tiskovni sklad »Primorske borbe« je daroval tov. Rupnik Franc iz Črnege Vrha št. 61 200 lir in 4440 lir za Dijaški dom v Idriji. Tovarišu iskrena hvala! Posnemajte!

Vsem, ki ste se udeležili prenosa in pogreba našega dragega

BAVČAR ZORANA — DRAGA
borca-politkomisarja v Građnikovi brigadi

se iskreno zahvaljujemo,
predvsem častni četi naše vojske, učitelju za ganljive besede, pevskega zboru, vsem organizacijam in ostalim navzočim za darovane vence in cvetje.

Selo, 7. oktobra 1946.

ŽALUJOČA DRUŽINA BAVČAR